

Ötvös László

Sinay Miklós emlékezete

Sinay Miklós (1730–1808) lelkipásztor, kollégiumi professzor, püspök, történétíró, klasszika-filológus a Debrecen szomszédságában lévő, nagymúltú helységben. Hajdúbagoson született 1730-ban. A község múltjáról – jellemzőként – megemlítem, hogy a Váradi Regestrum 1216-ban említi a nevét. Boesckay István fejedelem hajdúkiváltságát adományozott Hajdúbagosnak 1605-ben, I. Rákóczi György fejedelem pedig városi rangra emelte 1641-ben.¹ Kiváltságát Hajdúbagos 1700 után. Eszterházy derecskei uradalmának létrehozása következtében vesztette el.² Már ehhez az uradalomhoz tartozott Hajdúbagos, amikor Sinay Miklós született. A szülőváros hajdúkiváltságának visszaszerzésért, amivel Sinay már gyerekkorában megismerkedett, hosszú időn át harcolt. Tanulmányait 1746-ig Derecskén végezte.³ Ez a körülmény elképzelhető, hiszen a szülőknek nemcsak Hajdúbagoson, hanem Derecskén is voltak birtokaik. Ezután került a debreceni Kollégiumba, ahol 1755 őszéig tanult. Ekkor indult ugyanis külföldi tanulmányújtjára. Tanult a bécsi, az oxfordi – Balogh Ferenc kutatása szerint 1756 júniusától 1757 márciusáig –, a groningeri (1757. július 20-tól), majd a frankkeri egyetemeken. Zoványi Jenő megemlíti, hogy Angliában létele alatt tekintélyes adományt szerzett az Alma Maternek, a Debreceni Református Kollégiumnak.⁴

Szívesen vállalta a külföldi egyetemi tanulmányok után azt a lehetőséget, amit egy vidéki parókia és a lelkipásztori szolgálat jelentett. Lelkészi szolgálatra hívják 1759 márciusában, így tulajdonképpen oda tér haza. „A kunmadarasi gyülekezetben 200 évvel ezelőtt – amint olvassuk az évforduló alkalmából született tanulmányból – 1759. április 1-től 1760. április 15-ig volt prédikátor Sinay Miklós (1730-1809).” A gyülekezet azonnal szeretetébe fogadja a fiatal, tudós lelkipásztort.⁵ Ő pedig nemcsak „verbi divini minister”, hanem megértő jóbarátja is a „kiváltsá-

gukért küzdő kunoknak”.⁶ Templomot, sőt tornyot tervez a gyülekezetnek Sinay Miklós a Türeلمي Rendelet előtt. Felismerte, hogy az ige megtartó ereje úgy teljes, ha Isten életformáló tetteit a múltban is szemléli a gyülekezet. Lelkészi szolgálata alatt kezdődött „A nemes Nagy Kun Madarasi Reformata Ecclesiának Könyve, melyben minden régi és mostani emlékezetes változásai az ecclesiának a régi írásokból kiszedegetvén ide vagnak írva” című kötet. Egyéves kunmadarasi lelkipásztori szolgálata után következett Sinay Miklós életében a 31 éves kollégiumi professzori tevékenység ideje. A Kollégiumban végzett szolgálatairól részletesen olvassuk Révész Imre könyvében, a harmadik fejezetben: „Sinay a tanári katedrán”.⁷ A mű írója reakciónak minősíti Sinay Miklós történetpolitikai nézetét. A könyv ismertetője is osztja ezt a nézetet.⁸

Eddigi kutatásaim alapján annak a gondolatnak adok kifejezést, hogy nagyon nehéz Sinay Miklós munkásságával kapcsolatosan az egyértelmű elítélő vagy felmentő állásfoglalás meghozatala. Balogh Ferenc azt állapítja meg, hogy Sinay Miklós az egyháztörténeti jogokra tekintve, a múltra nézve igaza volt. Domokosék viszont – akik vele szemben álltak – a korszellem követelményét hangsúlyozták. Nem kétséges, hogy van igazságmozzanak az egyik és a másik fél álláspontjában is. A tárgyilagossághoz hozzátartozik az is, hogy a Budai Zsinaton nem Sinay Miklós támadta meg Domokosékat, hanem Domokosék előterjesztésére – ami a lelkésziek jogait meg akarta nyírni – tiltakozott Sinay Miklós, akinek ettől kezdve nem lehetett „nyugalma” a Tisztántúli Egyházkerületben. Jellemző a helyzetre, hogy nem az egyházi hatóság állította helyre Sinay Miklós tekintélyét szellemileg és anyagilag az 1803. szeptember 13-án bekövetkezett nyugdíjának kiutalásával, hanem a világi hatóság, a helytartótanács. Nyugdíjasként halt meg Sinay Miklós 1808. június 27-én, és a péterfiai teme-

tőben temették el, a temetés szolgálatát Diószegi Sámuel végezte.⁹

Sinay Miklós művei: 1. Ciceró levelei. 1767. – 2. Justinus históriái. 1769. – 3. Eutropius római története. (Ezek a művek a kollégiumi tankönyvirodalom egy-egy darabjai voltak.) – 4. Sylloge Actorum publicorum... Pacificanis Vinenensis. Victorius de Chorebo álnévvél. Pest 1790. – 5. A magyarországi protestantizmus 1773-ig. A mű első része két nyelven „A magyar- és erdélyországi reformáció története 1564-ig” címen Herpay Gábor fordításában, S. Szabó József bevezetésével jelent meg. Debrecen 1911. 249. A mű fordítója Balogh Ferenc kollégiumi egyháztörténeti professzornak ajánlja. – 6. Vindiciae princiorum... 1797-98. (A Sinay-pör anyaga) – 7. Sinay Miklós saját kezű naptári jegyzetei 1759-1803. Közli folytatásokban Rácz Károly, Figyelmező 1873. – 8. Sinay Miklós és családja feljegyzései bibliájában 1792-1803. Másolat 1969. birtokomban. – 9. A keresztyén embernek egész tiszte világosan és érthetőképen lerajzoltatva mindeneknek, de kivált az együgyű Olvasóknak kedvéért. (Megjelent névtelenül Debrecenben 1769. A fordítást Sinay Miklós nézte át. Magános buzgó könyörgések, melyekkel rendes és rendkívüli való alkalmosságokban élhet a keresztyén ember, ezekre Bévezető Lelki Tanács-adásokkal együtt. Angol eredetű Sinay Miklós fordította. A két munka egy kötetben jelent meg, egyvégtében is van lapszámozva, de az utóbbi külön névtelen címlappal van ellátva, az évszáma pedig 1770. – 10. További hatalmas kéziratos Sinay-anyagra és -irodalomra vonatkozóan részletes adatot kapunk S. Szabó József és Révész Imre műveiben. Utóbbi a 9. sorszám alatt felvett művét részletesen ismerteti.

Sinay Miklós munkássága ma is elevenen hat a különböző felfogású történetkutatók körében.¹⁰ Emlékeit ápolják és gyűjtik a debreceni egyházmegyében, szülőfalujában és a Nagykunságban. Értékes emlékek vannak a

Sinay család élő tagjainál. A gyülekezetépítésnek hasznos eszköze munkásságának számontartása és bemutatása. Az 1933-ban készített Sinay- emléktáblát 1969-ben felújította a hajdúbagosi gyülekezet.¹¹ A második világháborúban megégett, és 1970-re helyreállított református templom hálaadó ünnepén e sorok írója az egyházkerület, a debreceni református Kollégium, a Debreceni Református egyházmegye és a Sinay család képviselőinek jelenlétében leplezte le és koszorúzta meg a felújított emléktábláját, s életművét méltatta,¹² a Sinay- emlékekből – bibliája, művei, nemesi levele, családi iratok – kiállítást rendezett, amit a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke, dr. Bartha Tibor, és a népes jelenlévő gyülekezet tekintett meg.¹³

Sinay Miklós emlékét első szolgálati helyén, a kunmadarasi református egyházközségben is ápolták, hiszen az általa vezetni kezdett Ecclesiának Könyvét mind a mai napig vezették a lelkészutódok. A nagyközség által kiadott Madarasi Krónika című kötet megemlékezik a tiszteletes, tudós lelkipásztorról, és munkásságát röviden ismerteti.¹⁴ Sinay Miklós fényképét az 1982-ben felépült új lelkési hivatalban elhelyezték, legújabbán pedig a képviselőtestület utcát nevezett el az egykori kunmadarasi lelkipásztorról.¹⁵

Debrecen városa is számon tartotta Sinay Miklós emlékét, hasonlóképpen a Debreceni Református Kollégium is. Az emlékek közül hadd emeljem ki azt, hogy az árkádok alatt az ő plakettjét is elhelyezték. Az egyháztörténeti tanszék megalapítója, Balogh Ferenc professzor Sinay Miklós munkásságát kutatja külföldi tanulmányútja során,

egyháztörténeti stúdiumaiban felhasználja eredményeit, mint levéltáros pedig kéziratait számon tartja és rendezi. Emlékezetét kegyelettel ápolja, ezt olvassuk az 1892. október 31-én, hétfőn írt naplóbeli feljegyzésében: „Szép napfényes idő. Délelőtt 11 órától kezdve meglátogattam a péterfiai temetőt, ottani csősz Jóna Sándor (öt éve, hogy ott van) vezetése mellett Sinay Miklós sírját állapítanók meg, két fa még áll rajta, dombozat négyszögletű. Néha viszek rá virágot... Igyekezzünk nagy emberünk sírhelyét fenntartani.”¹⁶

A Mindenható Isten úgy vezette életutamat, hogy Sinay Miklós szülőfalujában és első szolgálati helyén véghezvittem lelkési szolgálatomat, a doktori disszertációmhoz az anyagot nagyrészt működésének a helyén gyűjtöttem. Így összekapcsolódott szellemi utam – Hajdúbagos, Kunmadaras, Debrecen – az ő életútjával és munkásságával. Ez a rövid tanulmány legyen egy szál virág Sinay Miklós emlékplakettjére.

Jegyzetek

1. Nadányi Zoltán: Bihar vármegye. Bp. 1938. 486. – Sigillum Oppidi Bagos 1641. A pecsét fotokópiája birtokomban van – Ötvös L.: Templomok, falvak, gyülekezetek – Hajdúbagos. Ref. Lapja 1972 16. sz.
2. Az uradalom történetét feldolgozta Szendrey István: Egy alföldi uradalom a török hódoltság után. Értekezés a tört. tud. köréből. 43.
3. Sinay Miklós és családja feljegyzései bibliájukban. 1792- 1803. Másolat 1969. Birtokomban.
4. Zoványi Jenő: A tiszántúli református egyházkerület története. Debrecen, 1940. 173.

5. Kormos László: Sinay Miklós prédikátorságának 200. évfordulójára. Ref. Egyház 1960. XII. 62-63. Megjegyzem, hogy az idézetben Sinay Miklós halálának évszáma sajtóhibás lehet, eddig csak a helyes évszámmal, 1808-cal találkoztam.

6. Uo.

7. Révész Imre: Sinay Miklós és kora. Bp. 1959. 344. ld. még uo. 59-87.

8. Koczogh Ákos: Révész könyvének ismertetése. Egyháztörténet 1959. II. 188-192.

9. Révész Imre 1959. 5.

10. Balogh Ferencnek a Tiszántúli Református Egyházkerület szuperintendenséhez, Balogh Péterhez benyújtott jelentése az oxfordi és cambridge-i levelezések felől. Debrecen, 1866. február 15. Püspöki levelek I. 755. 25.

11. A hajdúbagosi református egyházközség presbitériumának jegyzőkönyve 1933. 272. sz. Az emléktábla szövege a következő: Községünk nagy szülöttének, SINAY MIKLÓS (1730- 1808), a debreceni kollégiumi tanárnak, a magyar tudomány büszkeségének emlékeztetőre állította a hajdúbagosi Keresztyén Ifjúsági Egyesület 1933. Felújítva 1969-ben. A márványtábla 60x70 cm méretű. A felújítás híret ld. Ref. Lapja 1970. XIV. 11. sz.

12. Ötvös László: Hajdúbagosi történeti adalékok 1971. gépiratos bekötött dolgozat.

13. Szász Barna: Hálaadó nap Hajdúbagoson. Ref. Lapja 1970. XIV. 46. sz.

14. Ötvös László: Madarasi Krónika. Kunmadaras, 1989. 46.

15. Új utcanevek Madarason. Nagykunsági Hírmondó 1991. márc. 29.

16. Balogh Ferenc hittanár naplói, jegyzetei, V. kötet. Kezdődik Debrecen 1892. október 31-gyel, zárul 1901. augusztus 18-cal. 11. lap.